

Lars Fr. H. Svendsen

Lars Fredrik Händler Svendsen Norveçli bir yazar ve felsefeci olup Norveç Bergen Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde profesördür. Aynı zamanda Civita Düşünce Kuruluşu'nda proje yöneticisi olarak görev yapıyor. 2008'de Meltzer Ödülü'ne layık görüldü. A Philosophy of Boredom, (Sıkıntının Felsefesi, Bağlam Yay., 2008), Fashion; A Philosophy (2004), A Philosophy of Evil (2001), Work (2008), A Philosophy of Freedom (2014) gibi pek çok kitabı 24 dile çevrilmiştir. Kötülüğün Felsefesi ve Özgürlüğün Felsefesi kitapları Redingot Kitap'ın 2018 yılı yayım programındadır.

Murat Erşen

Strasbourg 2 Marc Bloch Üniversitesi ve Galatasaray Üniversitesi'nde felsefe okudu. Fransızca ve İngilizceden elliye yakın kitap ve birçok makale çevirmesinin yanı sıra çok sayıda felsefe ve edebiyat yapıtını da yayına hazırladı. Monokl Yayınevi'nin kuruluşunda yer aldı. Yıldız Teknik, Doğuş ve İstanbul üniversitelerinde misafir öğretim görevlisi olarak dersler verdi.

Çevirdiği bazı isimler: A. Badiou, J.-L. Nancy, J. Lacan, J. Derrida, Jean-Luc Mario, J.-D Nasio, Felix Guattari, Leo Strauss, M. Lazzarato, Pierre Hadot, A. Kojève, Spinoza, Descartes, Pascal, Luc Ferry, Oscar Wilde, M. Duras, M. Proust

Yayına hazırladığı bazı isimler: G. Agamben, M. Blanchot, A.Negri, S. Zizek, V. Jankelevitch, P. Sloterdijk, Christian Bobin

Yalnızlığın Felsefesi
Lars Fr. H. Svendsen

Özgün Künye
Ensomhetens filosofi, Lars Fr. H. Svendsen
Copyright © Universitetsforlaget, 2015

© Redingot Kitap, 2017

Türkçe Çeviri © Murat Erşen, 2018

Yayına Hazırlayan: Ahmet Yurtkul
Yayın Danışmanı: Murat Saraçoğlu
Kapak Tasarım: Kutan Ural (www.kutanural.com)
İç Tasarım: Adem Şenel

1. Baskı, Şubat 2018, İstanbul
2. Baskı, Nisan 2018, İstanbul
3. Baskı, Mart 2019, İstanbul

ISBN: 978-605-67271-7-7
Sertifika No: 33371

Bu kitabın Türkçe yayın hakları, Kalem Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.
Yayıncının izni olmaksızın alıntı yapılamaz ve çoğaltılamaz.

Redingot Kitap, Ekim Film Prodüksiyon San. ve Tic. Ltd. Şti.'nin tescilli markasıdır.

Baskı ve Cilt: Berdan Matbaası
Davutpaşa Cad. Güven İş Merkezi
C Blok. No: 215/216 Topkapı/ İstanbul
Tel: 0 212 613 1112 Sertifika No: 12491

Kuloğlu Mah. Gazeteci Erol Dernek Sok. No:17/8
Beyoğlu/ İstanbul Tel: 0 212 403 1277
www.redingotkitap.com / info@redingotkitap.com

LARS SVENDSEN

YALNIZLIĞIN
FELSEFESİ

Çeviren
Murat Erşen

İÇİNDEKİLER

Giriş / 9

BİR

Yalnızlığın Özü / 25

İKİ

Duygu Olarak Yalnızlık / 47

ÜÇ

Kimler Yalnızdır? / 65

DÖRT

Yalnızlık ve Güven / 85

BEŞ

Yalnızlık, Dostluk ve Sevgi / 99

ALTI

Bireycilik ve Yalnızlık / 125

YEDİ

Tek Başmalık / 145

SEKİZ

Yalnızlık ve Sorumluluk / 175

Kaynakça / 187

Teşekkür / 213

Giriş

Benim için her şey yalnızlık burada
Benim için yalnızlık burada...
Yalnızlık

Moondog

Yalnızlık hakkında bildiğimi düşündüğüm neredeyse her şey yanlış çıktı. Erkeklerin kadınlardan daha yalnız olduğunu ve yalnız insanların diğerlerinden daha yalıtılmış, bir başına olduğunu düşünürdüm. Tek başına yaşayanların sayısındaki kayda değer artışın yalnız bireylerin sayısını hayli etkilediğini farz ediyordum. Sosyal medyanın sıradan sosyalliği yerinden ederek daha fazla yalnızlık doğurduğunu düşünüyordum. Yine, öznel bir fenomen olmasına karşın, yalnızlığın bireysel yatınlıktan ziyade sosyal çevre bağlamında daha iyi anlaşılabilceğine inanıyordum. İskandinav ülkelerinde yalnızlık düzeyinin daha yüksek olduğu ve sayının giderek arttığı gibi bir inancım vardı. Dahası bu artışın geç dönem modern bireycilikle bağlantılı olduğunu ve bireyci toplumların kolektif toplumlara nazaran daha yüksek bir yalnızlık oranına sahip olduğunu varsayıyordum.

Masaya yatırdığım varsayımların bu denli alabora olduğu bir konu çalışmamıştım hiç. Üstelik bu peşin hükümler gayet yaygındır. Nitekim kitle medyasının bize sunduğu standart resim olarak düşünülebilirler, öyle ki bu resimde “yalnızlık salgını” gibi ifadeler umumidir. Bunu yazdığım sırada Google’da yaptığım bir “yalnızlık + salgın” araması neredeyse

400.000 sonuç verdi. Bununla birlikte iş yalnızlık problemine geldiğinde, tüm bu varsayımların yarattığı imge hedefi ciddi biçimde şaşırır. Gerçekten de, “yalnızlık” sözcüğünün yıllardır önemli bir artış gösterdiği kitle medyasının bizzat kendisinde mevcut olandan başka bir “yalnızlık salgını” bulmak zordur. Yalnızlık giderek daha fazla dikkat çekmektedir ama bu, yeterli olduğu anlamına gelmez.

Her şeye rağmen kulağa mantıklı gelen bir kabul vardır: Yalnızlık ona maruz kalanlar için ciddi bir sorun olabilir. Çoğu insan için, yalnızlık yaşam kalitelerini önemli ölçüde etkilemektedir, kaldı ki bunun bir de fiziksel ve zihinsel tarafı vardır. Bununla birlikte yalnızlık ele alınması zor bir konudur, çünkü işin içine utanç girer. Aynı zamanda en iyi zamanlarımızı yalnızken yaşayabiliriz. Kendi başına olma (*solitude*) diye tarif etmeyi denersek bu durum bize kendimiz ve dünyadaki yerimiz hakkında önemli şeyler söyler. Bu kitap, yalnızlığın tam olarak ne olduğunu, kimlere tesir ettiğini, yalnızlık hissinin neden doğduğunu, neden kolayca geçmeyip sonra da kaybolduğunu ve hem bireyler hem de toplum olarak yalnızlıkla nasıl ilişkilenebileceğimizi keşfetme girişiminin bir sonucu.

Genel İnsani Bir Fenomen

Yalnızlık duygusunu betimlememe gerek yok herhalde. Bu duyguyu çocukluğunuzdan beri bilirsiniz, sanki sizden başka herkesin oyun arkadaşı varmış gibi görüldüğü günden, bir eşlikçiye hiç hayır demeyeceğiniz yalnız geçirilen bir akşamdan, bir Allah’ın kulunu tanımadığınız ama hepsi birbiriyle meşgul olan bir sürü insanın ortasında öyle bir başınıza durduğunuz bir partiden, ilişkinizin bittiğinin farkında olarak kız ya da erkek arkadaşınızın yanında uzandığınız gecedен

ve sevgiliniz son kez kapıdan çıkıp gittikten sonra boş dairede kalakalmanızdan tanırırsınız onu.

Aşk için her zaman ödenecek bir bedel vardır ve yalnızlık bu bedelin bir parçasıdır. Başka biriyle ilgilenen ya da onu seven herhangi biri, bu insan artık orada olmadığına, onu fiziksel ya da duygusal olarak terk ettiğinde yalnızlığı tadacaktır. Hiç kuşkusuz başkalarıyla yakın bağlar kurmaktan kaçınarak kendinizi daima yaralanmaktan uzak tutmaya çalışabilirsiniz ama bunun bedeli daha temel bir yalnızlıktır.

Yalnızlık sizi başkalarından anlamca koparır, bu bakımdan sizi kendi kendinizden de, ancak başka insanlarla olan bağlarınız yoluyla var olabilen ve geliştirebilen en önemli yanlarınızdan da koparır. Stendhal şöyle yazar: Karakter dışında her şey tek başınalıkta kazanılabilir.”¹ Bununla birlikte yalnızken elde edilmeyecek olan karakterden fazlasıdır. Temelde yalıtılmış halde, bir başına insani bir varlık olamayız. Başkalarıyla bağlantılarımız, onlarla birlikte sahip olduğumuz deneyimler bizzat insanlığımızı biçimlendirir. C. S. Lewis’in yazdığı gibi, “Tamamen bilinçli olduğumuz an yalnızlığı keşfederiz. Fiziksel, duygusal, entelektüel olarak başkalarına ihtiyaç duyarız; bir şey bileceksek, bu bizzat kendimiz olsa bile onlara ihtiyaç duyarız.”² Fakat bunu bir adım daha ileri taşımamız gerekir. Başka insanlara, bize ihtiyaçları olsun diye de ihtiyaç duyarız.

Kalabalıkta ya da evde yalnız olabilirsiniz, doğanın içinde ya da boş bir kilisede de. Yalnızlık hakkında sayısız şarkı yazılmıştır ama hiçbirisi, tekrarlı ve ezici melankolisiyle “All is Loneliness” kadar onun özünü yakalayamamış gibidir. Şarkı aslen, kör ve evsiz New Yorklu sanatçı Moondog (1916–1999)

1 Stendhal, *On Love*, [Aşka Dair, Kırmızı, 2012, çev. Ayberk Erkay] s. 267.

2 C. S. Lewis, *e Four Loves*, p. 12.

tarafından yazılmıştır. Şarkıyı Manhattan'da -yani, dünyanın en kalabalık nüfuslu şehirlerinden birinde- bir kapı önünde otururken yazmıştır. Georg Simmel'in "Metropolis ve Zihinsel Yaşam" başlıklı makalesinde saptadığı gibi, insanın kendini bir büyükşehirde olduğu kadar yalnız hissettiği yer az bulunur.³ Yalnızlığın, toplumun yokluğundan ziyade uygulanamamış bir toplum/ortaklık idealinden kaynaklandığına vurgu yapar.⁴ Eğer toplumsal yaratıklar olmasaydık, yalnızlık var olmazdı. Tam da toplumsal yaratıklar olduğumuz için, kimsenin kimseyle hiçbir bağının olmadığı bir toplumsal alanda iyiden iyiye yalnız olurduk. Alexis de Tocqueville 1830'lar gibi erken bir tarihte "Amerika'da Demokrasi"⁵ adlı

3 Simmel, 'The Metropolis and Mental Life', s. 108. Ayrıca bkz. Simmel, *Sociology: Inquiries into the Construction of Social Forms*, p. 95. [Weber, Tönnies, Simmel, 'Metropol ve Zihinsel Yaşam', *Şehir ve Cemiyet* içinde, İz Yayıncılık, 2000, çev. Ahmet Aydoğan, s. 178): "Tıpkı feodal dönemde, özgür insanın toprak hukukuna, bir başka deyişle, en büyük toplumsal yörüngenin hukukuna tâbi, buna mukabil özgür olmayan insanın, hakkını sadece feodal bir birliğin dar çerçevesinden çıkararak ve daha büyük bir toplumsal yörüngeden dışlanmış olan insan olması gibi bugünkü metropol insanı da, küçük kasaba insanını hapseden bayağılık ve ön yargılara karşılık olarak ruhi anlamda ve incelmüş duygu ve zevkleri bakımından özgürdür. Zira büyük çevrelerin karşılıklı ihtiyat ve kayıtsızlığı ve entelektüel hayat koşulları birey tarafından bağımsızlığı üzerindeki tesirleri bakımından büyük şehrin sıkışık sıkışık kalabalığından başka hiçbir yerde ve hiçbir surette daha güçlü bir biçimde hissedilmez. Bu nedenledir ki, cismanî yakınlık ve mekân darlığı zihinsel mesafeyi ancak daha görünür hale getirir. Belli şartlar altında, büyük şehrin kalabalığı içerisinde duyumsanan yalnızlık ve kaybolmuşluk başka hiçbir yerde hissedilmiyorsa hiç şüphesiz bu özgürlüğün ancak en fazla göze çarpan tarafıdır. Çünkü başka herhangi bir yerde olduğu gibi burada da, insanın özgürlüğünün rahatlık olarak duygusal hayatına yansımaları hiçbir surette zorunlu değildir."

4 Simmel, *The Philosophy of Money*, p. 298 [*Paranın Felsefesi*, İthaki, 2014, çev. Öykü Didem Aydın, Yavuz Alogan].

5 Tocqueville, *Democracy in America*, pp. 665, 701 [*Amerika'da Demokrasi*, İletişim, 2016, çev. Seçkin Sertdemir Özdemir].

eserinde aynı noktaya parmak basıyordu. Bir mektubunda, insanlar arasında yalnızlığın çöldeki yalnızlıktan daha acımasız olduğunu ileri sürüyordu.⁶ Büyük şehrin kasvetli havası 2004 tarihli bir *New Yorker* karikatüründe gayet iyi imgeselleştirilmiştir; burada bir sokak satıcısının arabasındaki tabelada şunlar okunmaktadır: “Göz teması: \$1.00.” Büyük şehirlerde yalnızlık olduğuna kuşku yok ama yalnızlık sadece oralarda bulunmaz. Yalnızlık insanların yaşadığı her yerde vardır ve bir metropolde küçük bir kasaba ya da kırsal kesimde olduğundan daha yaygınmiş gibi görünmez.

Muhtemelen zaman zaman herkes yalnızdır. Hiç yalnızlık duymamış bir kişi büyük olasılıkla duygusal bir eksiklik ya da kusurdan mustarıptır. Bunun sebebi basittir. İnsanlar küçüklüklerinden beri başkalarıyla bağlantı kurmaya gereksinim duyarlar ama ömürlerinin her anında bu ihtiyaçlarının giderilmesi imkânsızdır. Öte yandan, bu konu hakkında yapılan araştırmalarda katılımcıların büyük oranının “asla” yalnız olmadığı iddiası kabul edilmelidir. Ben bunu, umumiyetle, bunların yalnız olmadıkları ama bu duyguyu kesinlikle tanıdıkları ve yalnızlığın yaşamlarında sürekli bir olasılık olarak durduğu anlamında yorumluyorum.

Aslında pek çok insan, bugün bir “yalnızlık çağı”nda⁷ yaşadığımızı, bir “yalnızlık salgını”yla⁸ karşı karşıya olduğumuzu iddia ediyor. Yine de, yalnızlığın bugün, geçmiş zamanlara göre daha yaygın olduğuna inanmak için bir sebebimiz yok.

6 Tocqueville, *Selected Letters on Politics and Society*, s. 326. Yaban hayatta yalnızlık konusunda daha fazlası için bkz. Tocqueville, ‘Journey to Lake Oneida’ and ‘A Fortnight in the Wilderness’, s. 665. [*Amerika Yabanında*, Everest, 2017, çev. Pınar Ercan].

7 Bkz. Marquard, ‘Plädoyer für die Einsamkeitsfähigkeit’, s. 113; Moody, ‘Internet Use and It’s Relationship to Loneliness’; Monbiot, ‘The Age of Loneliness is Killing Us’.

8 Chen and French, ‘Children’s Social Competence in Cultural Contexts’.

Nitekim salgınları inceleyen bilim bize son birkaç on yıldır yalnızlık eğilimini değerlendirmek için bazı temeller sağlıyor ve bu incelemeler genelde yalnızlığın artık daha önce olduğu kadar yaygınlık göstermediğini öne sürüyor. Dahası, bağlamımızı fikirler tarihine daha fazla kaydırırsak, kavramın zamanın belli bir anında ortaya çıkmadığını ve “sıkıntı” durumunda olduğu gibi hızla etkili hale gelmediğini buluruz.⁹ Kavramın çeşitli varyasyonlarının Eski Ahit’ten günümüze kadar tedavülde olduğu görülür. Yalnızlık etrafında yapılan tartışmalar bazı zamanlarda aniden artış göstermiştir, örneğin Aydınlanma ve Romantizm dönemlerinde olduğu gibi, ama “sıkıntı”dan farklı olarak, yalnızlık o zamanlarda meydana gelen toplumsal değişimlere doğrudan bağlı değildir, zira yalnızlık genel insani bir duygu olarak zaten hep var olmuştur. Bununla birlikte, son otuz yılda yalnızlığa dair çalışmalarda artış görülmüştür ancak bir probleme ilişkin farkındalıktaki artış bizi problemin vahametinin de artış gösterdiğini düşünmeye itse bile, yalnızlık için böyle bir durumun söz konusu olduğuna dair sağlam bir zemin yoktur.

Üstelik bu kitapta yalnızlık ve yalnız olmama arasında ayırım yaptığımızda, bu idealleştirme, insanların, aralarından açık bir çizgi bulunan iki gruptan birine ya da diğerine düşecek şekilde bölünebilecek kadar tekbiçimli olduğu gibi bir izlenim yaratabilir, oysa gerçekte bir süreklilikten bahsetmek gerekir. Yalnızlık hakkındaki genel önerme cümleleri her zaman, hem yalnızlığın nedenleri hem de yalnızlık deneyimleri açısından çok büyük bir çeşitlilik olduğu düşüncesi akılda tutularak okunmalıdır: Açıktır ki zorbalığın kurbanı olan biri tarafından deneyimlenen duygu en başta dışsal bir nedenden ileri gelmektedir, oysa tüm yaşamını,

9 Bkz. Svendsen, *Philosophy of Boredom*, s. 28 [*Sıkıntının Felsefesi*, Bağlam, 2017 (2. bas.), çev. Murat Erşen].

etrafı arkadaşları ve sevgili ailesiyle çevrili halde geçirmiş bir kimsenin süreğen yalnızlığı, bu bireyin içinde, duygusal ve bilişsel yapısında ve yatkınlıklarında ya da bunların gelişiminde aranmalıdır. “Yalnız birinin x 'e daha güçlü bir eğilimi vardır.” şeklinde ifade edilmiş ve x 'in belli bir bilişsel, duygusal ve davranışsal karakteristiğe işaret ettiği genel önermeler, “yalnız” gurubunda özellikle yaygın olan özelliklerin altını çizer, fakat grubun içinde ciddi bir çeşitlilik vardır ve elbette grubun belli miktarda üyesi bu ayırt edici özelliği göstermez. Daha iyi bir ayırım yapabilmek ve mesela x karakteristiğinin özellikle a tipi yalnızlık çekenler arasında yaygınken b tipi yalnızlıkta öyle olmadığını söyleyebilmek tabii ki tercihe şayan olurdu ama bunu anlamlı ölçüde yapabileceğimiz yeterli araştırma yoktur.

Genelde insanlar başkalarıyla birlikte geçirilen zamanın yalnız harcanan zamandan daha tatminkâr olduğunu bildir-seler de bireyler arasında dikkate değer farklılıklar vardır.¹⁰ Fakat yalnız olmak, özünde ne pozitifdir ne de negatif. Her şey sizin nasıl yalnız olduğunuza bağlıdır. Yalnız olmak -ben yalnız başıma her şey olduğumda her şey birdir- hem en iyi hem de en kötü anlarımızı yaşadığımız bir durumda olmaktadır. E. M. Cioran şunları yazarken yalnızlığın olumlu bir çeşidini tasvir eder: “Şu an yalnızım. Daha ne isterim? Daha yoğun bir mutluluk yok. Evet: sessizlik sayesinde, yalnızlığım duymanın mutluluğunu *büyütüyor*.”¹¹ Öte yandan, olumsuz ucu Sartre'in *Bulantı*'sında kaydedilir:

Bu karara varmadan önce o kadar yalnızdım ki kendimi öldürmeyi bile düşündüm. Neden vazgeçtim biliyor musunuz? Kendimi öldürseydim kimse, ama hiç kimse duygulanmayacaktı

10 Larson, ‘The Solitary Side of Life: An Examination of the Time People Spend Alone from Childhood to Old Age’.

11 Cioran, *Drawn and Quartered*, s. 159.

bu ölümden, yaşarken yalnızdım, ölünce daha da yalnız kalacağım.”¹²

Sartre’in Roquentin’i böyle bir ümitsizliği ifade ederken hemen hemen hiç yalnız değildir. Mark Twain’in Huckleberry Finn’i, J. D. Salinger’in Holden Caulfield’ı ve sayısız başka roman kahramanı ölmek isteyecek kadar yalnız olmaktan yakınır. Başkalarıysa yalnızlıkta örtük acıyı tanır, yine de bu deneyimin büyüme için asli olduğuna inanır. Bu yüzden Rainer Maria Rilke şöyle yazar: “Yalnızlığınızı sevin ve ona sebep olan acınıza hoş tınlayan yakınmalarla katlanın.”¹³

İnsan yaşamı öyledir ki bağlanma ihtiyacımızın tatmin edileceğinin hiçbir teminatı yoktur. Bazı insanlar seyrek olarak yalnızdır, bazıları neredeyse asla yalnız değildir, bazılarıysa çoğu zaman yalnızdır. Yalnızlık günlük yaşamın içinde ya da hayati krizlerin ortasında vurabilir. Hepimiz bu duyguyu biliriz ama hepimiz onu aynı şekilde tecrübe etmeyiz. Yalnızlık sadece küçük bir azınlık arasında uzun süreli ve ciddi bir problem olarak var olur. Nitekim bazı insanlar onu öyle sık, öyle farklı durumlarda deneyimler ki bunların yalnızlığı kronik diye değerlendirilmelidir. Dönemsel yalnızlık ise kuşkusuz rahatsızlık ya da acı verici olsa da idare edilebilir, üstesinden gelinebilir bir şeydir. Bununla birlikte, müzmin yalnızlık bir kişinin tüm varoluşunun altını oyma tehdidi taşıyan bir koşuldur.

Film dünyasından bu tür yalnızlığa bir örnek, Martin Scorsese’in *Taxi Driver*’ının kahramanı Travis Bickle’dır. Onun sözleriyle: “Yalnızlık hayatım boyunca peşimi bırakmadı.

12 Sartre, *Nausea*, s. 116. [*Bulanıtı*, Can, çev. Selahattin Hilav, s. 186.]

13 Rilke, *Letters to a Young Poet*, s. 23. [*Genç Bir Şaire Mektup*, Remzi, 1944, çeviri: “Melâhat Özgü: “Yalnızlığınızı seviniz ve buna sebep olan acınızı güzel akseden şikâyetlerle taşıyınız”].